

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

Seramik Anasanat Dalı

**KİMLİK VE HAFIZANIN SANAT NESNESİ ÜRETİMİNE
ETKİSİ**

Esra ÇETİN

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

KİMLİK VE HAFIZANIN SANAT NESNESİ ÜRETİMİNE
ETKİSİ

Esra ÇETİN

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2019

Kabul ve Onay

Esra ÇETİN tarafından hazırlanan "Kimlik ve Hafızanın Sanat Nesnesi Üretimine Etkisi" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Seramik Anasanat/Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Doç. Ufuk Tolga SAVAŞ

Jüri Üyesi (Danışman)

Prof. Kaan CANDURAN

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi R.T. Buğra ÖZER

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Pelin YILDIZ

Güzel Sanatlar Enstitüsü Müdürü

KİMLİK VE HAFIZANIN SANAT NESNESİ ÜRETİMİNE ETKİSİ

Danışman: Prof. Kaan CANDURAN

Yazar: Esra ÇETİN

ÖZ

İnsanın kimliği hafıza sayesinde inşa edilir. Yeniden inşa edilen her kimlik geçmişten bir parça ile ilişkilidir. Bireylerin topluma uyum sağlamak için oluşturduğu kimliklerde hafızanın rolü büyüktür. Bireyler hafıza içerisinde yer alan imgeler sayesinde normlar üretir ve anlamlandırır.

Hafızanın sanatla olan bağlantısına bakıldığında, sanat nesnesi üretiminin hafıza içerisinde yer alan imgelerle var olduğu görülebilir. Bireyler kendi kimliklerini inşa ederken, sanatçı kendi kimliğinin yanı sıra hafıza sayesinde, kendi ifade aracı olan sanat nesnesini de üretir. Bu raporda, sanatçının sanat nesnesi üretirken inşa ettiği kimlikler ve hafızanın yeri incelenerek, bu süreçte kimlik ve hafıza kavramlarının sanat eserleri üzerindeki etkisine bakılacaktır.

Raporun birinci bölümünde kimlik ve hafıza kavramları sosyolojik anlamda araştırılmış, incelenmiştir. İkinci bölümde sanat içerisinde kimlik ve hafızanın etkisi incelenmiş, kavramlarla sanat nesnesi ve sanat üretimi arasında bağlantılara bakılmıştır. Üçüncü bölümde ise, kimlik ve hafıza kavramlarından yola çıkarak, seramik malzemeye yapılmış olan kişisel uygulamalara yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kimlik, hafıza, sanat nesnesi, üretim, inşa etmek

THE EFFECT OF IDENTITY AND MEMORY ON ART OBJECT PRODUCTION

Supervisor: Prof. Kaan CANDURAN

Author: Esra Çetin

Abstract

Human identity is built through memory. Every reconstructed identity is associated with a piece of the past. The role of memory in the identities created by individuals to adapt to society is great. Individuals produce and make sense of norms by means of images in the memory.

Looking at the connection of memory with art, it can be seen that the production of art objects exists with images in the memory. As individuals build their own identities, the artist, through his own identity as well as memory, produces the art object, which is his own expression tool. In this report, conceptual art objects are produced, technician identification and examination of the location of memory, in this process you can look at the impact of identification and concept concepts on the history of works.

In the first part of the report, the concepts of identity and memory are examined and examined in sociological sense. In the second chapter, the effects of identity and memory in art were examined and the connections between concepts and the art object and art production were examined. In the third chapter, personal applications which are made with ceramic material are given based on the concepts of identity and memory.

Keywords: Identity, memory, art object, production, build

TEŞEKKÜR

Bu Y¼ksek Lisans Sanat Eseri Raporunun teorik ve kişisel alıŐmaların oluŐma s¼recinde bana destek olan baŐta danışmanım Prof. Kaan CANDURAN'a, değerlendirmeleri için j¼ri ¼yelerine, b¼t¼n b¼l¼m hocalarıma, arkadaŐlarıma ve bu s¼rete her zaman yanımda olan, hibir zaman desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teŐekk¼rlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	iv
GÖRSEL DİZİNİ.....	v
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM: KİMLİK, HAFIZA VE SANAT.....	2
1.1. Kimlik Kavramı.....	2
1.2. Hafıza Kavramı.....	7
1.3. Sanatta Kimlik ve Hafıza.....	10
2. BÖLÜM: KİŞİSEL UYGULAMALAR.....	24
SONUÇ.....	36
KAYNAKLAR.....	39
ETİK BEYANI.....	42
ORİJİNALLİK RAPORU.....	43
ORIGINALITY REPORT.....	44
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	45

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Jorge Marin, Varlığın Yeniden İnşası, 2018.....	6
Görsel 2. Güneş Terkol, Holografik Kayıt, 2014.....	9
Görsel 3. Prado Müzesi, Madrid.....	12
Görsel 4. Arman, Accumulation of Cans, 1961.....	13
Görsel 5. Elif Aydoğdu Ağatekin, Çarpık Parklaşma, 2012.....	14
Görsel 6. Elif Aydoğdu Ağatekin, Çarpık Parklaşma, 2012.....	15
Görsel 7. Gülsün Karamustafa, Abide ve Çocuk, 2014.....	16
Görsel 8. Gülsün Karamustafa, Etiquette, 2014.....	17
Görsel 9. Kutluğ Ataman, Sakıp Sabancı'nın Portresi, 2014.....	18
Görsel 10. Kutluğ Ataman, Sakıp Sabancı'nın Portresi, 2014.....	18
Görsel 11. Emre Zeytinoğlu, Devletin Belleği, 2013.....	19
Görsel 12. Ligon, Runaways, 1993.....	21
Görsel 13. Ligon, Runaways, 1993.....	21
Görsel 14. Duygu Kahraman, Oluklu İtiraf, 2012.....	22
Görsel 15. Hasan Numan Suçağlar, Düzenleme 5, 2017.....	23
Görsel 16. Hasan Numan Suçağlar , Düzenleme 5, 2017.....	24
Görsel 17. Kapılar.....	26
Görsel 18. Göz Hizası, 2019.....	27
Görsel 19. Göz Hizası, 2019.....	28
Görsel 20. Göz Hizası (Detay), 2019.....	28
Görsel 21. Komşu, 2019.....	29
Görsel 22. Komşu, 2019.....	30
Görsel 23. Komşu (Detay), 2019.....	30
Görsel 24. Evre, 2019.....	31
Görsel 25. Evre, 2019.....	31

Görsel 26. Evre (Detay), 2019.....	32
Görsel 27. İnşa, 2019.....	32
Görsel 28. İnşa, 2019.....	33
Görsel 29. Mercek, 2019.....	34
Görsel 30. Mercek, 2019.....	35
Görsel 31. Mercek (Detay), 2019.....	36

GİRİŞ

Kimliğimizin oluşumunda, yaşadığımız sosyal çevreninde büyük bir etkisi olduğunu düşünürsek, bu yaşanmışlıkların depolandığı yer olan hafızayla ne kadar etkileşim içerisinde olduğu görülebilir. Kimlikte parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturmak yani bir inşa süreci söz konusudur. Aynı şeyi hafıza içinde söyleyebiliriz. Hafızada depolanan imgeler de aynı kimlik kavramı gibi parçaların bir araya gelmesiyle ve bu parçaların kişiye bir anlam ifade ederek bütünlük oluşturmasıyla sağlanmaktadır.

“Kimlik; birtakım semboller, anılar, sanat eserleri, alışkanlıklar, değerler, inançlar ve bilgilerle yüklü bir gelenekten, geçmişin mirasından, tarihten, kısacası, bellekten hareketle inşa edilir.” (Bilgin, 2007, s.)

Hafızadaki imgeleri, zihinde yaratılan bir izdüşümü olarak adlandırabiliriz. Bu imgelerin oluşumunda zaman ve mekân kavramlarının da bir bütünlük oluşturduğunu görebiliriz. Bir depo olarak tanımladığımız hafıza da yaşantının ve deneyimlerin arşivlendiği bir mekândır.

Birey kendi iç dünyasındaki kimlik, kişilik, benlik ve özne kavramlarını tanıma, tanımlama ve ifade etmek konusunda ve bu kavramları kendi içerisinde anlamlandırmak adına daima bir arayış içerisinde. Bu kendini tanıma ve tanımlama sürecinde sanatı ve sanat nesnesini kullanmak da insanlar için bir ifade aracı olmuştur. Sanatçı, sanat nesnesi üretirken kendi benliğinden, kimliğinden, geçmiş deneyimlerinden ve gözlemlerinden, bu gözlemler sonucunda hafızasında yer edinen imgelerden de esinlenmiştir.

Kimlik, kişinin toplum içerisinde kendini adlandırma sürecidir. Bu süreç içerisinde sanat nesnesi üretimi, kendi malzeme ve yöntemleriyle, kimliklerin anlatım yöntemlerinden biridir.

Kişinin kendi özneliği ile toplumsal bir olgu olan kimliğin birleşim süreci ile yaratım ve üretim oluşur. Sanat nesnesi yapma süreci, bireysel birikim, üretimin gerçekleşmesi, bireyin yaratıcılığı, özneliği ve doğrudan sanatı yapan kişiyle ilişkilidir. Sanatçının ifade aracı olarak seçtiği sanat nesnesinin üretimi esnasında, üretim sürecinde karşılaşılan durumların yanı sıra, bir birey olan sanatçının bu yaratım sürecinde kimliği ve hafızasının da etkisiyle birlikte, ortaya çıkan sanat eserinin vermek istediği mesajı etkilemektedir.

1. BÖLÜM: KİMLİK, HAFIZA VE SANAT

Kimlik ve hafıza kavramı ikili ilişki içerisinde. Kimlik, bireyin kendi benliğini, kişiliğini, iradesini simgelerken hafıza da kimliğin benimsenmesi ve kalıcılışmasını simgeler. Bireyin kimliğinin hafızasına yerleşmesiyle, birey kendisini diğerlerinden ayırıp öznelliğini ortaya koyar.

Hafıza kavramının kimliğin oluşumunda önemli bir yeri vardır. Hafıza, bireylerin kişisel kimlikleri hakkında düşünme şeklinin merkezindedir ve geçmiş eylemlerdeki hatıralar kişisel kimliğin oluşumunda önemli bir yere sahiptir. Hafızada yaşananların oluşumu, algılanması, eleştirilmesi her bireyin benzersiz bir kimliğinin olduğunun göstergesidir.

1.1 KİMLİK KAVRAMI

Kimlik insanın kişiliğini, benliğini oluşturan ve meydana getiren en temel şeydir. “Kimlik terimi, aynılığı ve sürekliliği içeren Latince ‘idem’ kökünden gelmektedir.” (Aydoğdu, 2004, s.117) Aslında kimlik kavramının açıklanmasına ilişkin literatür tarandığında, kimliğin tanımıyla ilgili yapılan en genel değerlendirmenin bireyin ‘ben kimim?’ sorusuna verdiği cevap olarak kabul edilebilir. (Tamer, 2014, s.85) Karşılaşılan bu soruya cevap vermek için yapılan her türlü girişim bizi kimlik sorunumuzu irdelemeye, “ben ”in tanınması ve tanımlanmasına yönlendirir. Kimlik, insanların toplum içerisindeki yaşantılarının devamlılığını sağlarken karşılaşılabilecekleri olayların bir şekilde anlaşılmasını ve anlamlandırılmasını sağlayan bir sosyal olgudur.

Bazılarına göre insanı diğer canlılardan ayıran şey onun ölümsüz bir ruha sahip olmasıdır. Önemli bir bölüm insan içinse, insanın başka yaratıklardan ayrılmasını sağlayan şey, onun akıllı hayvan olmasıdır. İnsan özünü ortaya koyan bu türden şeyler ya da özellikler listesine Heidegger de önemli bir katkıda bulunur ve insanı tüm diğer varlıklardan ayıran şeyin, onun varlık sorusunu sorması ve varlığı anlamaya çalışması, varlığın anlamını araştırması, varlıkla ilgili olarak kaygılanması olduğunu söyler, dünya üzerinde bunu yapan yegâne varlık insanadır. (Cevizci, 2009, s.1126)

Kimlik, toplumsal bir varlık olan kişinin varoluşunu anlamlandıran, insana özgü nitelikler, belirtiler ve özelliklerle kendisini tanımlaması ve anlamlandırmasını, kişinin belirli bir kimse olmasını sağlayan koşulların bütünü, bir insanın kim olduğudur. Yani kimlik, toplumsal bir olgudur. Kişinin bir kimlik oluşturması için toplumsal bir ortama ihtiyacı vardır.

Kişinin yaşam öyküsünde kimlik, bağımsız öznenin ortaya çıkışıyla tamamlanan bir öğrenme sürecidir. Yaşamımızın farklı evrelerinden geçerken, çevrenin

yarattığı sorunları çözüme kavuşturmak için bir kapasite geliştirir ve ilişkilerimizi kurarken giderek bağımsız hale geliriz. Toplumumuzun kültürel evreninin içselleştirilmesine ek olarak ihtiyaçlarımıza kültürel bir yorum yapma kapasitemiz, bizim çevreye “doğal” bağımlılığımızın yerine geçer: Birincisi, bu sembolik evrenle bir bütünleşme olarak, ardından vaktiyle diğerlerinden sağladığımız şeyi bağımsız bir şekilde üretmek amacıyla, sayesinde sistemden yeterli özgürlük elde ettiğimiz bireyselleşme süreci olarak. Böylece yetişkin kimliği, geçmiş ile şimdiki zamanki mevcut seçenekleri bireysel yaşam öyküsünün birliği ve sürekliliği içerisinde bütünleşerek yeni kimlikler üretme yeteneği olarak tanımlanabilir. (Melucci, 2013, s.42)

Kimlik edinmenin en temelinde insanın toplumsal bir varlık olarak başkalarıyla beraber yaşamak, kendi yaşam çevresini oluşturmak durumunda olmasıdır. Bu durumda bir inşa süreci söz konusudur. İnşa süreci parçaları bir araya getirerek bütünü oluşturmaktır.

İçinde yaşanan ortam ve yaşam koşulları değişip, genişledikçe; kişinin kimliğindeki değişimler de kaçınılmaz olur. Kişi kimliğini seçebilir, oluşturabilir ve yeniden inşa edebilir.

Bauman'a göre ise “kimlik” belirsizlikten kaçışın adıdır: Kişi, ne zaman kendisinin nereye ait olduğundan kuşku duyarsa, kimlik üzerine o zaman düşünüyor. Yani ortada, görünen davranış biçimleri ve kalıpları arasında kendisinin nerede durduğundan ve etrafındaki insanların kendisinin bu duruşunu / yerini doğru ve uygun nasıl kabul edeceklerinden nasıl emin olacağından emin olmadığı zaman. “Kimlik”, işte bu belirsizlikten kaçış arayışına verilen addır. Dolayısıyla da bir ad gibi görünen “kimlik” bir yüklem gibi davranıyor: yalnızca gelecek zamanda görülüyor. Çoğu zaman maddi bir varlığın bir sıfatı olarak görülse de aslında kimlik bir proje ve bir koyutun ontolojik statüsüne sahiptir. Kimlik, istenen ve / veya aranan şeyin “olan” şey üzerine yansıtılmasıdır; fakat bir şartla: “aranan / istenen”e karşı, kendi gayretiyle direnmek “olan”a kalmıştır; ya da daha doğrusu, kimlik, “olan”ın yetersizliği ve natamamlığının dolaylı bir biçimde onaylanmasıdır. (Bauman, 2001, s.112)

İnsan, kendini kıyaslama, karşılaştırma, öz değerlendirme yapmaya ihtiyacı olan bir varlık olduğu için çevrenin de etkisiyle, topluma uyum sağlamak, toplum içinde yerini oluşturma ve tanımlama için kimlikler inşa eder. Kimlik inşası öznenin toplumsal bir bağlam içinde kendisini ifade etmesini sağlayan her türlü süreci kapsamaktadır. “Tüm kimlikler bir inşa ürünüdür. Kişiler veya gruplar arası ilişkilerde inşa ve hatta icat edilir.” (Bilgin, 2007, s.35)

Bireyler kendi bireysel varoluşlarını inşa ederken içinde buldukları ve kendi seçimlerinin alanını ve sonuçlarını belirleyen koşullar doğrultusunda kimlik oluştururlar. Kimliklerin her biri, kültürel, siyasal veya ideolojik yani tarihsel bir inşadır. Bireylerin kendi mantıklarını yaratma ya da keşfetme ve onları yeniden biçimlendirme çabası ile kimlikler inşa olur. Kimlik kavramı öncelikle bir şeyin kendisiyle örtüşmesi anlamına gelir.

“Bireysel kimlik, psikolojik olarak, insan olmak ile başlar. Freud’a göre, insanın ruhsal yapısının iç çekirdeğini, sürekliliğe dayalı, değiştirilemeyen, öznel, içsel, yaratıcı, bilinmeyen, ancak dış dünyadan etkilenen parçası oluşturmaktadır.” (Papila, 2007, s.176)

Kimlik kavramı daha çok dışa yansıtılan bir duruş ve tutumdur. Kişiliğin topluma karşı takındığı bir tavidir, yapıdır ve bütünüün parçası olma söz konusudur. Herhangi bir sosyal ortamda planlanmış davranışlar ve roller sergilenebilir. Dolayısıyla kimliğin inşa sürecini kimlik edinen ile kimlik verenin birleşimi olarak görebiliriz. Birey kimlik edineni oluştururken, toplum ise kimlik verenini temsil etmektedir.

...modern sosyolojide berrak bir kimlik kavramı yoktur. Kimlik geniş kapsamda ve esnek biçimde, insanın kendi benlik duygusuna, kendisi hakkındaki duyguları ve fikirlerine atıf yaparak kullanılmaktadır. Bazen kimliğimizin, içinde bulunduğumuz ve daha sonra içselleştirdiğimiz, toplumsallaşma süreciyle şekillenmiş olan, toplumsal rollere atfedilen beklentilerle oluşturulduğu varsayılmıştır. Başka bir varsayıma göre ise, biz kimliğimizi daha etkin biçimde, toplumsallaşma sürecinde veya oynadığımız çeşitli rollerde bize sunulan malzemelerle kurarız. (Marshall, 1999, s.407)

Kimlik kişinin kendini temsilinin, kavrayışının bir ifadesidir. Kişiler kendi bilinçlerine vardıklarında kimliğin değişmez bir temsil değil, aksine gelişim süreci boyunca devamlılığı olan ve toplumla etkileşim içinde öğrenilen, geliştirilen, aşamalı bir kavrayış olduğunun farkına varırlar.

Kişilik, kimlik, benlik, özne kavramları var olma ve bir var olan olarak insan olma durumları, insanı anlama ve çözümlenme yolunda, en çok merak edilen hususlar olmuştur. İnsanoğlu kendini öteki varlıklardan ayıran o “şey” in ne olduğu sorusuna hep cevap aramış, işaret edilen noktalar öznel nitelikli olduğundan sonunda bir fikir birliğine varamamışlardır.

Birçok farklı bakış açısıyla bu soruya çok çeşitli cevaplar vermek mümkündür. Ancak en temelde insan türü için, onu diğer canlılardan ayırt edici özelliği olarak, akli, kurgu yapabilme becerisi, varlığı üzerine düşünme ve sorgulama yetileri işaret edilebilir. (Cora, 2016, s.6)

Özne olarak, kimlik bizim özgür bireyler olarak konuşma ve bağımsız hareket etmemizi tanımlar. Bireyin aynı kişi olmaya devam ederken, benliğinin diğerlerinden farklılaşmasıdır. Kendini tanıma, kimlik için en temel olay olsa da özneler arası farklılığa sahip olma zorunluluğu söz konusudur.

Hiç kimse kendi kimliğini başkaları o kimliği tanımadan inşa edemez. Her birey kendi farklılık ve benzersizliğinin, sürekli diğer herkes tarafından kabul edildiğini varsaymak zorundadır ve bu tanıma özneler arası karşılıklılığa dayanır. (Mellucci, 2013, s.41)

Bu nedenle hem kendimizi tanıyıp hem de tanınabildiğimiz için, bireysel olarak diğerlerine benzerlik ve farklılıklarımız vardır. Bu benzerlik ve farklılıkları deneyimlemek için bir ölçüde eşitliğe ve karşılıklılığa ihtiyaç duyulur.

Kişinin bireysel yaşamında kimlik, özgür olarak öznenin ortaya çıkışıyla tamamlanmakta olan bir öğrenme sürecidir. Yaşamın farklı evrelerinde karşılaşılan toplumsal ilişkiler ve bu ilişkilerin yarattığı sorunları çözüme kavuşturmak için kendimizi geliştirir ve kurduğumuz ilişkilerde daha özgür hale geliriz. Bu süreç içerisinde, zamanla, yaşamın farklı evrelerinde kimliklerimizi sorgulamaya ve yeniden formüle etmeye ve geliştirmeye devam ederiz.

Bireyin yaşamını sürdürürken içinde bulunduğu durumlar, yaşantılar, deneyimler ve süreçten söz ederken karşımıza çıkan kavramlar arasından kimlik, kişilik, benlik kavramları mevcuttur.

Kişilik özelliklerinin, bireyin içinde yaşadığı zaman ve mekânla ilişki içinde şekillendiği ve hep birlikte davranışın temelini oluşturdukları varsayılır. Bu noktada, kişilik terimi bireyden bir nesne olarak söz ederken; benlik kavramının, bireyden özne olarak söz ettiğini hatırlatmalıyız. (Marshall, 1999, s.407)

Toplum içerisindeki yerimizi belirlerken, dil anlam üretmek ve iletişim aracılığıyla insanların düşüncelerini sağlayarak kişide merkezi bir yere sahiptir. Dil, bir duyguyu anlamlandırırken, bir ihtiyacımızı ifade ederken bir yandan içsel duyu deneyimi ile diğer yanda da yaşanmış deneyimlerimizi tanımlamak için toplumsal bir köprü oluşturmaktadır.

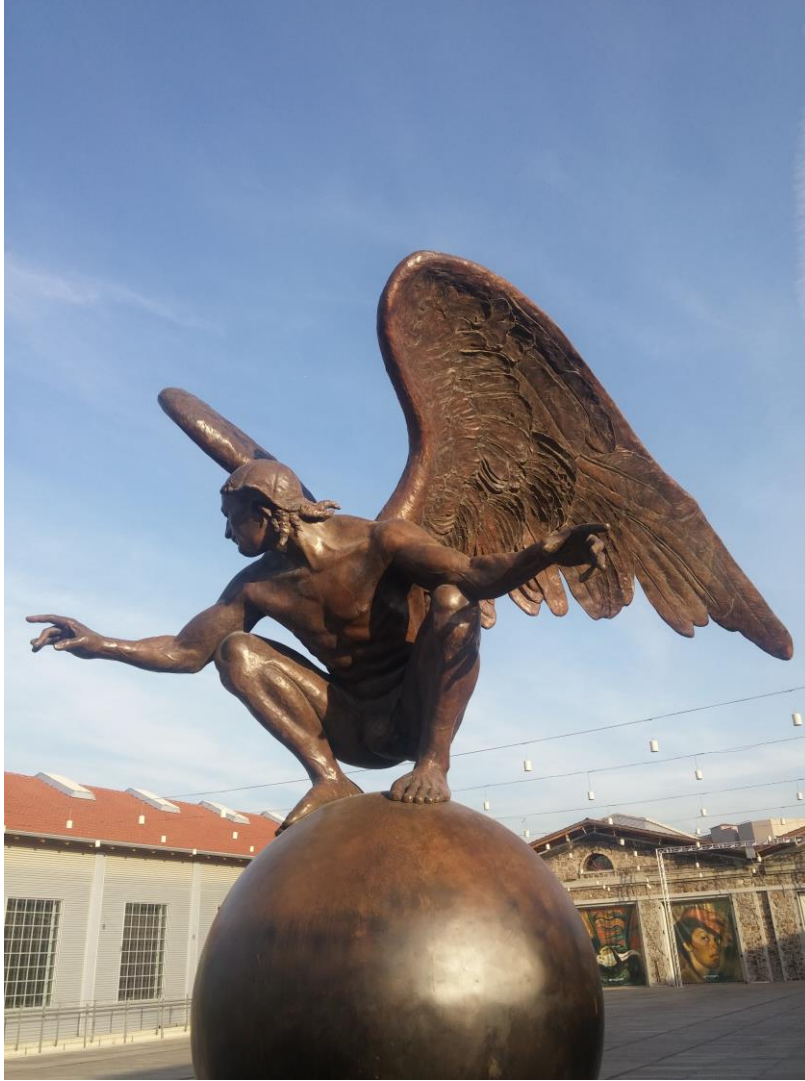
Biz sürekli dilin ortak alanı içinde hareket ederiz. Bir duyguyu her adlandırışımızda, bir ihtiyacı her ifade edişimizde; bir yandan derin, öznel, birincil duyu deneyimi ile diğer yandan ait olduğumuz ve deneyimlerimizi tanımlamak için kelimeleri çekip çıkardığımız toplumsal ilişkiler arasında bir köprü kurarız. (Mellucci, 2013, s.36)

“Mead’e göre toplumlar insanın, iletişim amacıyla semboller kullanmak, kurallar meydana getirmek, davranışlarını diğer fertlerin beklentilerine göre ayarlayabilmek yetenekleri üzerine kurulmuştur. Bütün bunlar insanda bulunan benlik adı verilen unsurun geliştirilmesiyle meydana getirilir. Toplum bu faaliyetlerin sürekli değişen bir özetidir.” (Wallance, Wolf, 2012, s.232)

Bireyin toplum içerisinde kendini ifade etmekte kullandığı dili, sanatçı, sanat eserini üretirken kendi dilini oluşturarak izleyici ile iletişime geçmekte, dile getirmek istediklerini ortaya koyduğu sanat eseri ile göstermektedir.

Ortaya çıkan sanat eseri, sanatçının hafızasında yer alan düşüncelerin kişisel olarak yorumlanmış halidir. Bu kişisel yorumlama izleyicinin karşısına çıkarıldığında her bireyde farklı bir yorum, algılama ve sorgulama durumu uyandırmaktadır.

Tüm eserlerimde olduğu gibi burada da tamamen kendi kişisel yorumum geçerli. Böyle olması gerektiğini düşünüyorum çünkü herkesin yorumu ve onlarda uyandırdığı etki farklı. Bazıları için kanatlar kötülüğü, kimileri için yüceliği, kimileri içinse hayvanları simgeler. O yüzden ben bakanların ne görmeye ihtiyacı varsa onu gördüklerini düşünüyorum. İnsanlara ne görmeleri ya da ne hissetmeleri gerektiğini söyleyemem sadece semboller bütünü vererek endişe duymalarını umuyorum. İnsanların kendi kişilikleri ile ilgili şüpheye düşmelerini, endişe duymalarını umuyorum. Çünkü bu sorgulama insanlığın gelişimi için gerekli. Ancak şüpheye düşerek, sorgulayarak ilerleyebiliriz. Umarım bu sergiden sonra da İzmirliiler endişe duyar, şüpheye düşerler. (Marin, <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ayce-dikmen/varligin-yeniden-insasi-40611026> Erişim: 25.03.2019.)

Görsel 1. Jorge Marin, Viento, Varlığın Yeniden İnşası, 2016. Cermodern, Ankara. (Fotoğraf: Esra Çetin)

Sanat eseri üretimi, kimliğin ifade araçlarından biridir. Kimlik kavramı tanımından da anlaşıldığı gibi, bireyin taşıdığı özellikler, nitelikler, belirli bir kimse olmasını sağlayan şartlardan oluşmaktadır ve kavramın temelinde yatan 'ben kimim?' sorusuna, alternatif bir cevap olarak, üretilen sanat eseriyle birey kendini ifade ederek gösterebilmektedir.

1.2 HAFIZA KAVRAMI

Hafıza geçmişle bağlantı kuran, daima güncel olan, sürekli inşa edilen, içerisinde yer alan imgeler sayesinde normlar üretilen ve anlamlandırılan, bilgiyi saklayan ve geri çağıran, zamanla ve mekânla ilişkili, yaşanmışlık, deneyim ve bilgilerin aktarıldığı bir depo, arşiv ve mekanizmadır. Hafıza her ne kadar geçmişle bağlantılı olsa da, hatırlanan şeyin anda yaşanan durumuyla bir ilişki içerisinde şekillenir.

Hafıza kelimesi Arapça kökenli olup; koruma, saklama, sakınma, akılda tutma anlamına gelen "hıfz" sözcüğünden türemiştir. (Etimoloji Sözlüğü, 2018) Bellek ile aynı anlamı taşıyan hafızanın sözlük anlamı; "Yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin"dir. (TDK, 2018)

Orhan Hançerlioğlu *Toplumbilim Sözlüğü*nde belleği şöyle tanımlamıştır: "İnsanın nesnel gerçeklikle etkileşiminin sonuçlarını saklama ve yeniden üretme yetisi... İnsanın toplumsal gelişmelerde toplumsal bir varlık olarak etkinliğinin sağlayan en önemli yetilerinden biridir. İnsan, nesnel gerçeklikle etkileşiminin sonuçlarını saklayamasaydı ve gerektiğinde onları yeniden üretilip yararlı bir duruma getiremeseydi insan ve bundan ötürü de toplumsal bir varlık olamazdı. Bellek, insanın ussal düzenini en yetkin bir biçimde dile getiren bir yetidir."

"Geçmiş sanki yeniden keşfedilmektedir." (Kahraman, 2005, s.307) Geçmiş yaşantıların ve deneyimlerin anda olanla yani şimdiyle, neden ve nasıl anımsandığını anlatmak, anlamlandırmak ister ve o an fark edilmeyeni, bilinmeyeni keşfetmenin heyecanıyla bakar. Ve bu arşivdekilerin keşfedilmesi ve yeniden zihinde canlanması sonucunda yeniden inşa oluşur.

Dilde, anlatıda, görüntüde bütün temsil biçimleri belleğe dayanır. Belleğin kendisi bizi doğrulanabilir gerçeğe ya da sahici bir başlangıca götürmekten çok sonradan

gelen bir temsile yaslanır. Geçmişin anı haline gelmesi için dile getirilmesi gerekir. Geçmiş belleğin içinde saf ve yalın halde bulunmaz. Anımsama ediminin statüsü şimdidedir. Anımsama geçmişin kendisi değildir. Bu nedenle bir olayı yaşamak ile bir temsil içinde anımsamak arasında, geçmiş ve şimdinin arasında olduğu gibi ince bir yarıktan söz edilebilir. Bu belleğin canlılığı sağlayan bir yarıktır. Kültürel ve sanatsal yaratıcılık bu yarıktan beslenir. (Huysen, 1999, s.13)

Zihnin içine alınıp, bu arşivde yerini alacaklar da, dışarıda bırakılacak olanlar da büyük bir özenle seçilir. Bu anlam verme süreci büyük bir farkındalıkla ilerler. Bu da hafızanın hatırlama ve unutmaya adına iki hareketinin olduğunun göstergesidir. Hatırlanacak ya da unutulacakların belirlenmesi, duyularımızdan gelen uyarılar, beklentiler ve hedeflerin değişip, dönüşmesiyle olduğu söylenebilir.

Sokrates, Theatetus'la belleklerin güvenilirliği konusunu tartışırken, belleği çok yumuşak ve cıvık bir balmumu tablete benzetmiş, Freud ise, yüzeyle hatıra izi olmasa da bu yüzeyin altında silinmeyecek şekilde depolanmış derin hatıra katmanları olduğuna işaret etmek için yapboz tahtası metaforunu kullanmıştır. Aquinolu Tommaso'nun yardımcısı Reginald, ustanın belleğini kutsal bir kitap gibi görüyordu, hekim-sanatçı Carus ise belleği büyük bir labirente benzetmiştir. (Draaisma, 2007, s.20-21)

Pek çok farklı düşünür de hafıza konusunda çeşitli kavramsal çerçeveler oluşturmuşsa da, hafıza, günümüzde hala tam olarak açıklanamayan, kendi varoluşsal biçimi olarak karanlık noktalarını koruyan ve belki de bu bilinmeyenlerle daima güncel kalmayı başaran bir mekanizma.

Hafıza daima güncel kalabilmekte, bilgileri yok olmaya karşı kaydetmekte ve korumaktadır. Hafızadaki bilgilerin kaydedilmesi belirli bir benzerlik, sınıflandırma ya da zaman içerisindeki yakınlıklarına göre değil, olayların birbiri arasındaki ilişki ile bağlantı kurarak saklanmaktadır.

Hafızanın üç evresi vardır: kodlama, depolama(saklama, kaydetme), geri çağırma(hatırlama). Bu evrelere hafızanın aşamaları olarak da bakabiliriz. Bu bilgilerin unutulması evrelerden birinde yapılan hatayı ifade eder. Kodlama, duyu organlarıyla elde edilen bilginin belleğin kabul ettiği bir koda ya da temsile dönüştürülmesidir. Dış dünyadaki uyarıcıların belleğe kaydedilebilecek biçime dönüşmesidir. Depolama, kodlanan bilginin bellekte korunması, tutulması, geri çağırma ise; saklanan bilginin bellekteki yerine ulaşılarak bilginin hatırlanması, depolanan bilginin gerektiği zaman arayıp, bulunup, çıkarılmasıdır.

...bir veriyi hatırladığımızda onu salt hafızamıza kaydettiğimiz gibi hatırlamamızın da imkânı yoktur. Çünkü o veriyi hafızamıza kaydetmemizin hemen ardından birçok veriyi ister istemez hafızamıza kaydetmişizdir ve bu kaydedilen her bir veri zihnimize yeni bağlar oluşturmuştur. Tüm bu yeni bağlar, veriyi hafızamıza kaydettiğimiz bağlarıyla birlikte hatırlamamıza imkân vermez. Bu

sebeple her hatırlama aslında yeniden inşa etme anlamına gelmektedir. Şu halde hafıza açısından her öğrenmenin salt bir öğrenme olmadığını ve öğrenilen verinin kendi gerçekliğinden koparıldığını, her verinin unutulması halinde kalıntılarınin devam ettiğini ve her hatırlamanın aslına uygun hatırlama eylemi olmadığını belirtebiliriz. Tüm bu süreç bize gösterir ki insan hafızası sürekli inşa halindedir. (Karaarslan, 2014, s.19.)

“Uzak Hafıza” sergisi; bireyin şimdiki zamanda yaşadığı, gözlemediği ve tanık olduğu olayları geçmiş zaman üzerinden hatırlatma olarak ele alınan kolektif bir sergidir. Hatırlamak ve unutmak kavramlarının ele alındığı, yaşam ve mekan konumu üzerine eleştirel bir algı karşımıza çıkmaktadır. “Beatriz Sarlo’nun *Geçmiş Zaman* kitabındaki; “Anlamak hatırlamaktan daha önemlidir, her ne kadar anlamak için mutlaka hatırlamak gerekse de” sözünden yola çıkan *Uzak Hafıza*, deneyimlenen ve gözlemlenen politik durumlara referans veren üretimlerle kolektif belleği canlı tutmayı amaçlıyor.” (<https://www.unlimitedrag.com/single-post/Uzak-Hafiza> Erişim:25.03.2019)

Görsel 2. Güneş Terkol, Holografik Kayıt, 2014.

<https://www.unlimitedrag.com/single-post/Uzak-Hafiza> (Erişim: 25.03.2019)

Hafızanın tanımlama süreci algıyla ilişkilidir ve tanımlama sürecinin oluşumunda, hafıza tüm verileri kendine özgü bir yöntemle kaydeder. Bu tanımlama sürecinde algı nesnenin birebir aynısını değil, bireyin içsel, düşünsel, sosyal yaşantısına göre

şekillenir. Bu sayede algı, bireyin özelliklerine bağlı olarak dönüşüme uğrar ve hafızada bir imge olarak yerini alır.

1.3. SANATTA KİMLİK VE HAFIZA KAVRAMI

Bir sanat eserini oluşturan üç temel unsur bulunmaktadır. Bunlar sanatçı, sanatçının ortaya koyduğu, ürettiği sanat eseri ve bu sanat eserinin tüketicisi yani izleyicidir.

Sanatçının sanat nesnesi yaratım sürecinde, yaşamakta olduğumuz ortamın, gerçekliğin benimsendiği, tanımlandığı, değerlendirilip yorumlandığı bir etkinlik ortaya konulur. Bir nevi sanatçının kişiliği, algılaması, dünya ile ilgili görüşleri, anlama gücü gibi yetilerin deneyimlenmesi denilebilir.

Hakikaten, çoğu şey için kesin ayırımlar kullanmış olan Yunanlıların dilinde bizim güzel sanat dediğimiz şeyin karşılığı olan hiçbir sözcük yoktur. Bizim genellikle "sanat" olarak çevirdiğimiz *techne* kelimesi, tıpkı Romalıların *ars*'i gibi, bugün bizim "zanaat" dediğimiz şeyleri de içine alıyordu. *Techne/ars*, marangozluk ve şiir, ayakkabıcılık ve tıp, heykelticilik ve at terbiyeciliği gibi birbirinden çok farklı şeyleri kapsıyordu. Gerçekten de *techne* ve *ars*, bir nesnelere sınıfında ziyade, insanlardaki imal ve icra etme kabiliyetine işaret ediyordu. (Shiner, 2004, s.45)

Sanat tarihinde üretilen ilk eserlere bakıldığında konu, eserin üretildiği toplumun bütünü tarafından kabul görmekte olan inançlardır. Ana tanrıça, dinsel törenler gibi konuların ortaya konulduğu bu sanat eserleri, toplumda doğruluğu sorgulanmadan kabul gören bir tür ifade aracı olduğu düşünülmektedir. Toplumların gelişmesiyle birlikte üretilen eserlerinin de konuları, işlevleri değişmiş ve gelişmiştir. Bu gelişimle ortaya çıkan kavramlardan biri de sanatsal yaratıcılığı ve güzelliği araştıran bir bilim dalı olan estetik olmuştur.

Sanat eserinin en temel işlevi izleyicide estetik bir duygu oluşturmaktır. Bilimsel öğretilerde hala net bir tanımı olmayan estetik kavramı yüzyıllardır sanatçının da, izleyicinin de sanat eserini yorumlarken ön planda tuttuğu bir kavram olmuştur. "Estetiğin konusu üzerinde katı ve nihai (değişmez) tanımlar aramak saçmadır; çünkü olsa olsa yaklaşık (approximative) tanımlardır onlar; daha sonraları düzeltilebilirler ya da değiştirilebilirler." (Ziss, 2011, s.5)

Ortaya konan her sanat eseri, özne-nesne arasındaki estetik ilişkiden doğar. Sanatçı değişik malzemeler, araçlar, objeler kullanarak bir üretimde bulunur. Kullandığı bu objeler ise var olan her şeydir. Bu etkileşim sonucunda ortaya

konulan, üretilen şey bir sanat eseridir. “Eflatun’a göre sanatçının amacı, yeryüzündeki güzellikleri görerek bunlardan idealara yükselmek ve sanat yapıtlarında onları yansıtmak, taklit etmek (Mimesis) olacaktır.” (Ersoy, 2002, s.9)

Kimlik ve hafıza kavramlarının ortaya çıkışı, bu kavramlara artan ilgi modernleşme süreci ile ilgilidir. Modernleşme süreciyle birlikte bireylerde özgürleşme, ideal bir yaşam biçimine kavuşma ve daima ilerleme düşüncesi oluşmuştur. Aydınlanma hareketi bireye kendi yaşam biçimlerini seçme, kendini inşa etme fırsatı sunar. Aydınlanma dönemiyle bireyin kendini sorgulamasıyla sanatçı bir anlam arayışına girer. Bu dönemde ortaya çıkan öznellik kavramıyla birlikte imgenin neyi temsil ettiği değil ne anlama geldiği ön plana çıkmıştır.

Sanat eseri, kültürün bir aktarması olan, duygu ve düşünce gibi yetilerin yansıtıldığı, kültürel nesnelere oluşmaktadır. Sanat eserinin en önemli özelliği, tek ve özgün olmasıdır. İnsanoğlu varoluşundan bu yana daima bir arayış, merak, araştırma ve kendini geliştirme süreci içerisinde olmuştur. Sanat eserlerinin de üretimi de bu gelişim sürecinde ihtiyaçları karşılamanın dışında, estetik açıdan kendini ifade etme, yaşanan toplumun, kültürün de bir yansıması olarak izleyiciye sunulmuştur. Üretim sırasında kendisini ifade etme olanağını sanatta bulan sanatçı, düşünsel ve duyuşsal yetilerini, kendi görsel deneyimlerini özgün ve özgürce aktarmaktadır. Bunun sonucunda ortaya çıkan her sanat üretiminin anlatım biçimi ve ifade gücü, sanatçının oluşturduğu çizgiye, dile göre değişkenlik göstermektedir.

Günümüzde, kendi düşünsel ve duyuşsal ifadelerinin yanında, ayrıca, yaşadığı toplumun ve kültüründe problemlerini sorunsal edinen sanatçı, yalnızca bu problemleri işaret etmekle kalmaz, aynı zamanda deneyimlediği bu süreci izleyiciye sunar. Üretilen sanat eseri, kendisine yönelen, onu kavrayan ve sonuçta estetik bir haz alan izleyici ile başka bir anlam daha kazanır.

Görsel 3. Prado Müzesi. Madrid.

<https://blog.prontotour.com/dunyanin-en-unlu-muze-sanat-galerileri-ii/> (Erişim: 21.03.2019)

Bir sanat eserinin, gerek farklı toplum, gerekse aynı toplum tarafından farklı zamanlarda yorumlanması durumu, toplumsal kimliklerdeki değişimlerdir. İzleyiciye sunulan sanat eserinin her bir bireyde farklı duyu ve düşünceler yaratmasının sebebi, her izleyicinin kendi kimliği, benliği ve sanat eserini algılaması ile alakalıdır.

Sanat eserini yorumlamada, algılama eylemi önemli bir yere sahiptir. Algı, kısaca, duyu aracılığı ile edinilen bilginin alınması ve yorumlanmasıdır. “Duyumsamalarımız, sezgilerimiz ve düşünsel deneyimlerimiz sanat yapıtının deşifre edilmesine olanak sağlayan unsurlardır. Var olan göstergeler, ayrıntılar sanat yapıtının doğasını ihtiva eder. (Uçar, 2014, s.13)

Seçilen konu, kullanılacak malzeme, eserin üretildiği teknik, vermek istediği mesaj, yorumlama süreci, sanatçının kendi kimliğini tanımlaması ve hafızasında yer alan imgelerle sağlanmaktadır. “Yaratma serüveni üslup ve anlatım biçimleriyle zenginlik gösterir. Özellikle 1960’lı yıllardan sonra üretilen düşünce bazı işlerde; toplumsal, kültürel öznel, hayata dair ve var olan değerlerin yeniden plastik bir platformda tartışıldığı görülmektedir.” (Uçar, 2014, s.7)

Pop-sanatın oldukça yaygın olduğu 60'lı yıllarda modernizm ideal bir sanat anlayışı ortaya koyuyor ve sanatın dışındaki alanlarla iletişim kurmaya çalışıyor. Tüketim kültürünün yaygınlaştığı bu dönemde; özgül nesnelere, gündelik eşyaların yeniden kurgulandığı bir dille karşılaşmaktayız. Gündelik nesnelere bir tür heykelsi karakter kazanmaya başlıyor.

Gündelik yaşam nesnesi kullanarak oluşturduğu bu eserde, sanatçı Arman, saklama ve kaybetmeme olguları üzerinde durmuştur. Hazır nesnelere kullanıldığı, emaye sürahilerden oluşan bu eser nesnenin, zaman içerisindeki kullanıldığı eylemleri işaret ederek hafıza kavramına bir çeşit göndermedir. Saklama ve kaybetmeme olgularının ele alındığı, emaye sürahilerle oluşturulan bu kurguyu çağdaş yaşam ve arkeoloji arasında bir köprü olarak adlandırabiliriz.

Görsel 4. Arman, Accumulation of Cans, 1961, Müze Ludwig, Köln, Almanya.

http://classconnection.s3.amazonaws.com/788/flashcards/412788/png/accumulation_of_cans1317496304257.png (Erişim: 28.03.2019)

Sanat tarihinde, özellikle Aydınlanma Dönemiyle birlikte bireyin ön plana çıkması, kendisini ve yaşadığı çevresini sorgulaması, tanımlamaya çalışması kimlik kavramının sadece postmodern döneme ait bir sorun olmadığına göstergesidir. Bir bakıma yaşamın temsili sayılan sanat, sanatçının hayata bakış açısının, hayatı

nasıl yorumladığının ya da kendini nasıl tanımlayıp ifade ettiğinin bir özeleştirinin göstergesidir.

Seramik sanatçısı Elif Aydoğdu Ağatekin; eserlerinde, israf etmemek, yeniden değerlendirmek, geri dönüştürmek gibi kavramlara alternatif bir ifade aracı olarak yaptığı seramik çalışmalarda atık malzemeleri kullanmaktadır. Üretimin farklı aşamalarında atığa dönüşmüş seramikleri kullanarak yaptığı eserlerle, malzemeye yeni bir kimlik kazandırmış aynı zamanda kendi dilini oluşturarak ifade etmek istediklerini yapmış olduğu seramik eserlerle izleyiciye sunmuştur. “Çarpık Parklaşma” adlı eserinde yaşamakta olduğu ülkenin büyük kentlerinde olan ve durdurulamayan özellikle çocukların hak etmediği bu yaşam kültürüne, günümüz yaşam yerlerine atıfta bulunarak atık malzemeleri kullanıp şekillendirdiği çalışmaları bulunmaktadır.

Görsel 5. Elif Aydoğdu Ağatekin, Çarpık Parklaşma, 2012.

<http://www.elifaydogduagatekin.com/> (Erişim: 25.03.2019)

Görsel 6. Elif Aydoğdu Ağatekin, arpık Parklaşma (Detay), 2012.

<http://www.elifaydogduagatekin.com/> (Erişim: 25.03.2019)

Sanatçının hafızasında yer alan imgeler ve sanat nesnesini yaratma s¼reci aslında sanatçının ¼znel olarak, ele aldığı konuyu veya kavramı öz¼mlenmeye çalıştığı bir s¼recin deneyimini kapsar. Yaratım s¼recinde, tarihten, yaşanmış tecr¼belerden, görsel birikimden, güncel yaşamdan ve çevresel fakt¼rlerden referans alınarak gerçekleşir. Fakat sanatçı bu yaratım s¼recinde tek başına değildir. ¼nk¼ ortaya konan sanat eserinin analizinde, sanat t¼keticisi yani izleyicinin de dahil olduğu bir etkileşim s¼z konusudur.

G¼ls¼n Karamustafa'nın Salt Beyoğlu ve Salt Galata'da gerçekleşen "Vadedilmif Bir Sergisi" sanatçının 70'li yıllardan bug¼ne kadar yapılmış olan işlerini içeriyor. Sergi tarihsel, kronolojik bir mantığı olmayan, retrospektif bir sergi değil, kendi içerisinde b¼t¼nl¼k oluşturan bir sergidir. Sergi alanına girildiğinde d¼n gerekleştirilmif bir iç ile uzun zaman ¼nce gerekleştirilmif iç bir arada gör¼lebilir ve okunabilir. 70'ler ve g¼n¼m¼z yılları arasındaki pek çok işi bir arada g¼steren bu serginin geriye bakış veya birlikte yorumlama olduğu d¼ř¼n¼lebilir. Bir yıllık hazırlık s¼reci olan bu sergi, sanatçının yıllar boyunca ¼rettiđi kolajlar, videolar, yerleştirmeler ve tablolardan oluşmaktadır.

Görsel 7. Gülsün Karamustafa, Abide ve Çocuk (2010), 2014, Salt Ulus.
<https://saltonline.org/tr/835/vadedilmis-bir-sergi> (Erişim: 22.03.2019)

Sanatçının aynı sergide yer alan bir başka eseri olan “Etiquette” adlı çalışması ise gündelik yaşam nesnelерinin kullanıldığı şık bir sofraya karşımıza çıkmaktadır. Sergide kullanılan objeler hafızanın daima güncel olduğunun bir göstergesi olmasının yanı sıra aynı dönem yaşayan bireylerin ortak duygularının yeniden zihinde canlanmasına yardımcı olmaktadır. Kullanılan bu eserler aynı zamanda bir kültür aktarması olarak da anlam taşımaktadır. Günlük yaşam nesnelерinin tekrar yeniden üreten yani toplumsal gerçekliği bir kez daha göz önüne getiren bir bakış açısı vardır.

Görsel 8. Gülsün Karamustafa, Etiquette, 2014, Salt Beyoğlu.

<http://www.banucarmikli.com/pek-az-erkek-bir-kadin-elini-zarifane-opmeyi-bilir/> (Erişim: 22.03.2019)

Sanatçının sanat nesnesi üzerinde kendi kişisel dilini oluşturması hafıza aktarımı yolu ile olur. Sanat nesnesi sanatçıya hafızasındakileri kaydetme ve aktarma imkânı verir. O halde denilebilir ki sanat eserleri birer hafıza kayıdır. Hafıza günümüz sanatının kaynağıdır. Zamanla ikili bir ilişkide olan hafıza, sürekli olarak hem kendini hem de kimliğini inşa eden bir yapıda olduğu düşünülebilir.

Hafıza içerisinde yer alan imgeler tarafından oluşturulan anlamlar, sanat üretimini meydana getirirler ve üretiminde yeniden inşa sırasında kazandığı anlamların iletilmesi olarak tekrar tanımlanırlar. Bu da hafızanın sanat için bir araç olduğunun göstergesidir. Hafıza içerisindeki bu imgeler, yeni sanat üretiminin var olana dâhil olmasıyla, üretim yalnızca tarihe ait olan değil, sürekli kendisini tekrar inşa ederek oluşan bir olgudur. Bu da hafıza dâhilinde oluşan sanat nesnelere aynı zamanda sanat tarihine de ait olduğunun bir göstergesidir.

Kutluğ Ataman'ın, Sakıp Sabancı'nın ölüm yıldönümü anısına yapmış olduğu "Sakıp Sabancı'nın Portresi" adlı eserinde insanları, anıları, yaşanmışlıkları ve teknolojiyi kullanarak bir sanat eseri ortaya koymuştur. Eser, Sakıp Sabancı'nın her konudaki yaklaşımı olan önce insan felsefesinden yola çıkarak, Sakıp

Sabancı'yla yaşamı boyunca farklı çevrelerden, çeşitli nedenlerle bir araya gelen insanların portre fotoğraflarından meydana gelmektedir.

Görsel 9. Kutluğ Ataman, Sakıp Sabancı'nın Portresi, 2014, Sakıp Sabancı Müzesi.
<https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/haberler/sakip-sabancinin-portresi-56-venedik-bienalinde> (Erişim: 26.03.2019)

Görsel 10. Kutluğ Ataman, Sakıp Sabancı'nın Portresi, 2014, Sakıp Sabancı Müzesi.
<http://www.milliyetsanat.com/haberler/plastik-sanatlar/sakip-sabanci-anisina-30-bin-vesikalik/3907>
(Erişim: 26.03.2019)

Teknolojinin kullanıldığı, geçmişten günümüze yaşayan insanların dijital görsellerden oluşan bu çalışma hafızanın günümüzde teknoloji ile iç içe olduğunun da bir göstergesidir. Kutluğ Ataman, Sakıp Sabancı'nın hafızasında yer eden yaşamında karşılaşmış ve bağlantı kurmuş olduğu insanları yapmış olduğu sanat eseriyle günümüz izleyicisine sunmuştur.

Sanatçı Emre Zeytinoğlu, 1993'te düzenlenmiş olan "Elli Numara/Anı Bellek II" kapsamında yer alan ve Salt'ın düzenlediği "O Zamanlar Konuşuyorduk" isimli sergide yeniden üretilen "Devletin Belleği" isimli bir enstalasyon çalışması ortaya koymuştur. Birçok eski tip dosyadan oluşan enstalasyon çalışmasının yer aldığı bu sergide, sanatın siyaset ve sosyoloji gibi farklı alanlarla da yer almaya başladığını görmekteyiz.

Bireyin, "kimlik"le karşı karşıya geldiği yer devlet dairesidir: bitmez tükenmez numaralar, sonu gelmeyen imza ve damgalar, ikametgâh senetleri, nüfus hüviyet cüzdanı kopyaları, temiz raporları, dilekçeler... Ne orada çalışan insanların faaliyetlerinin, ne de bu kâğıtların ne işe yaradığı bilinir. Nüfusunun ciddi bir bölümü şu ya da bu anda ya gözaltında kalmış ya da hapse girmişken, ulaşamayacağınız kayıtlarınızın tutulduğu bu ülkede klasör hâlâ önemlidir. Klasör bedene benzer: Zaman geçtikçe şişmanlar, sararır, bel vermeye başlar. Ellerinizi kurutan kötü üçüncü hamur kâğıtlar zaman içerisinde çözülür. Aile şecerelerinin tutulmadığı, kaydetme geleneğini unutmış olan bu yerde, dosyalar her seferinde çok nesnel ve ciddi bir absürtlüğü ifade eder. Klasörün belleği ile içindeki kişilerin bellekleri örtüşmez. Birinin varoluşu, öbürünün taşıdıklarının değişmesi pahasına sürer. (Zeytinoğlu, 2013)

Görsel 11. Emre Zeytinoğlu, Devletin Belleği, 2013, Salt Ulus.

<https://saltonline.org/tr/531/konusma-emre-zeytinoglu> (Erişim: 12.05.2019)

Emre Zeytinoğlu'nun sergide yer alan "Devletin Belleği" adlı enstalasyon çalışmasında "Arşiv Odası Üzerine" adlı metnindeki eleştirel ifadesini şöyle açıklar:

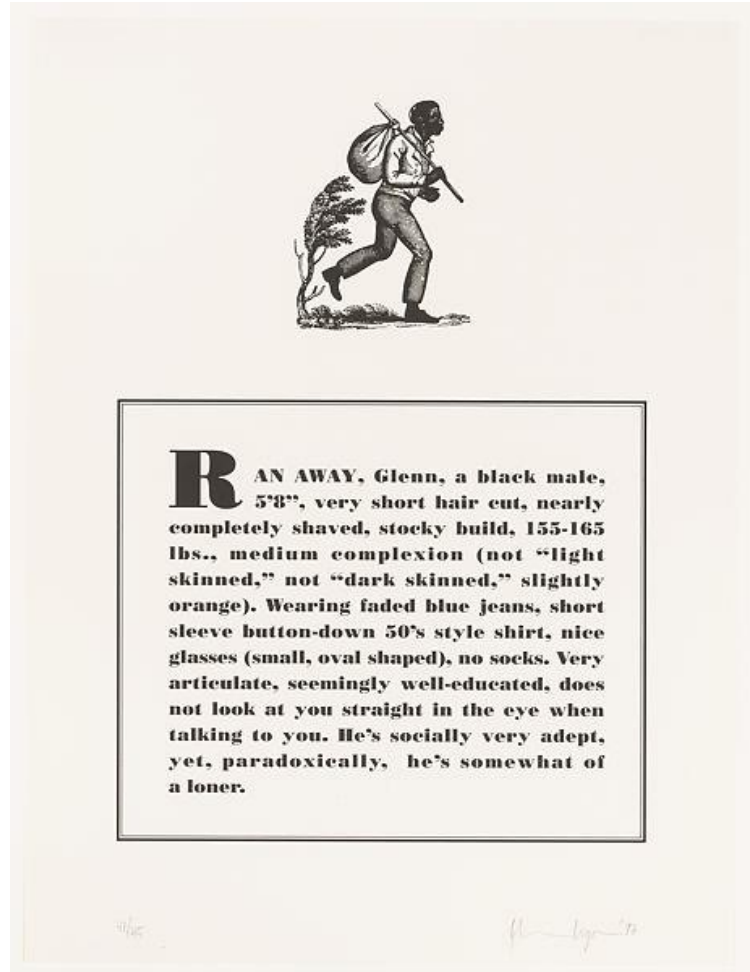
Devlet dairelerinin en tipik görüntüsünü oluşturan kasvet dolu ve köhneleşmiş bir oda... Ve içine yerleştirilmiş siyah klasörler... Bu klasörlerde, kimlere ait olduğu gizlenmiş, belki zaten çoktan unutulup gitmiş kişisel bilgiler... İnsanların anıları ve belleği, artık kendilerinin dışında, bir otorite tarafından yönetilmekte ve denetlenmektedir. Oda griye boyanmış ve kısık bir floresan ışığı ile aydınlatılmıştır. İçeriye girildiğinde, insanın yüzüne nemli bir serinlik çarpar... Bir mezar odasını da andıran bu "arşiv odası"nda, her şey çürümeye terk edilmiş gibi durmaktadır. Anılar çürümekte, bellek donmaktadır. Fakat bir duvarın küçük bir bölümünde, neonlarla renklenmiş bir köşe göze çarpar. Burada "özgür" kılınmış anılar ve bellekler sunulmaktadır; ama onlar da "görölmüştür" damgası altında "özgür" olabilmektedir. Ve bu odadaki görüntüler üzerine anlatılabilecek birçok şey... Fakat elbette tümünün bileşkesinde, bir otorite olarak bireyleri denetleyen, onların ruhlarına müdahale eden ve bu müdahaleyi de bir görüntüye dönüştüren devletin eleştirisi... (Zeytinoğlu: 2013, s.51).

Glenn Ligon, Runaways adlı eserini ortaya koymadan önce on arkadaşına onu nasıl gördüklerini sorar. Cevap için arkadaşlarını yönlendirirken; "düşünün ki ben kayboldum. Beni kayıp biri olarak nasıl tarif edersiniz? En önemli detaylar nelerdir?" diye sorar. Arkadaşlarının cevabı ise; siyahi bir adam, 1.72 boyunda, çok kısa saçlı neredeyse tamamen traşlı, geniş yapılı, 70-75 kilo civarında, orta tenli, yıpranmış mavi kot giyen, güzel gözlüklü, çorap giymeyen derler. Ligon bu bilgiler için; "bakarsanız bu bilgiler benim hakkımda ama aynı zamansa benim hakkımda değil" der.

Ligon, bu bilgileri alıp onları 19. Yüzyıl köle görsellerinin altına koyar. Bu çalışmaya "Runaways/Kaçaklar" adını verir. Seri 10 adet litografi baskıdan oluşmaktadır. Bunu yapmaktaki amacı; kölelik ve onun etrafında şekillenenleri, günümüzde hala bizim hayatımızın parçası olduğunu göstermektir. Bunlar gerçekte olan kölelik ilanlarına içerik ve görsel anlamda çok benzemektedir. Bizler her zaman köleliğin geçmişte kaldığını ve toplum olarak bunu aştığımızı düşünüyoruz. Sanki kölelik bitmiş gibi. Ama hala etkilerinin hissedebiliyoruz. İşte bu da hala kimliğin geçmiş tarafından şekillendiğinin bir göstergesidir. (Erişim: 01.04.2019) (<https://www.youtube.com/watch?v=NJXsCWu6F3g>)

Görsel 12. Ligon, Runaways/Kaçaklar, 1993, Metropolitan Museum of Arts.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/490240> (Erişim: 01.04.2019)

Görsel 13. Ligon, Runaways/Kaçaklar, 1993, Metropolitan Museum of Arts.
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/490240> (Erişim: 01.04.2019)

Seramik eserlerinde baskı teknikleri üzerine çalışan Duygu Kahraman, “Oluklu İtiraflar” serisindeki çalışmalarında, oluklu karton görüntüsü verdiği seramik formlarında, lazer baskı tekniğini kullanarak ortaya koyduğu eserlerinde bireyin bazen de yaşanmışlıkları bir kenara kaldırdığını, geçmişte yaşananların bazen bir fayda getirmediğini eserleriyle dile getirmiştir. Bu nedenle de bazı kutuların kapalı kalması gerektiğini ifade etmiştir.

Görsel 14. Duygu Kahraman, Oluklu İtiraflar, 2012.

Sanatçı Numan Suçağlar, “Varoş Kavramının Kent Kültürü Çerçevesinde Sanatsal Uygulamalarla Kurgulanması” başlıklı tez çalışmasında, bireyin yaşadığı ortamı incelerken bunun yanı sıra imge kavramını da araştırmış ve bu kavramın içerisinde üç bileşene ayrılan çevresel imge kavramına da yer vermiştir. Çevresel imge kavramının üç bileşenini oluşturan kimlik, yapı ve anlamı; kent, kentsel alanlar ve kent kültürü şeklindeki anlatımıyla kendi çalışmalarında açıklamıştır. Çevresel

imgenin bu üç bileşeninden kimliği varoşla, yapı imgesini gecekonduyla ve anlam imgesini de varoş kültürü ile özdeşleştirmiştir.

Bir kentin de kendine özgü bir yapısı, kültürü; o kenti anlamlandıran, tanımlayan unsurları bulunmaktadır. Birey için kimlik ve aidiyetten kavramından bahsedebiliyorsak aynı şeyden kent kavramı içinde bahsedebiliriz.

Kent kültürü; bir mekânın, bir yaşam alanının tasviri ya da bir diğer deyişle bir kent üzerine konuşurken aklımızda kalanların göstergesi olarak da gözlemlenebilmektedir. Yapılan araştırma sonucunda; kent dokusu ve kent imgesi olarak iki kavram öne çıkmaktadır. İki kavramın da aslında özette birey üzerinde kimliksel algı olduğu anlaşılmaktadır. (Suçağlar, 2019, s. 31)

Sanatçı, başlangıç noktasında formları oluştururken gecekondu imgesinden yola çıkarak bir gecekondunun inşa süreci temelde ne kadar çarpıksa, inşa edilen yapının yüzeyi ne kadar pürüzlüyse çalışmalarında bu detayları ön plana çıkartmış ve yaşanan bölgenin kimliği üzerinden bir gönderme yapmıştır.

Görsel 15. Hasan Numan Suçağlar, Düzenleme 5, 2017. (Fotoğraf: Suçağlar, Kişisel Arşiv)

Görsel 16. Hasan Numan Suçağlar, Düzenleme 5. (Detay), 2017. (Fotoğraf: Suçağlar, Kişisel Arşiv)

2. BÖLÜM: KİŞİSEL UYGULAMALAR

Bu yüksek lisans sanat çalışması raporunda; kimlik ve hafıza kavramları sosyolojik anlamda incelenmiş, bu kavramlar üzerine çalışan sanatçılardan örnekler vererek açıklanmıştır. Kişisel uygulamalar bölümünde kimlik ve hafıza kavramları, mimari bir yapı malzemesi olan kapı ve kapının üzerinde yer alan materyalleri ile sanatsal olarak seramik malzeme kullanarak yorumlanmıştır.

Uygulamalar kısmında kavramları yorumlarken sembol olarak tercih edilen malzemenin kapı olmasının nedenini kişisel olarak da kendime yenilikler katmak ve geliştirmek amacıyla bir arayışta olduğumun göstergesidir. Hafızanın içerisini bir metafor olarak koridora benzetip seramik malzeme kullanılarak üretilmiş olan kapı, kapı tokmakları ve kapı kollarından oluşan birimlerle bir düzenleme yapılmıştır.

Kimliğin muğlaklığı ve belirsizliği ile hafıza kavramının karmaşıklığı, kişinin her zaman bir arayış içerisinde olduğunu, kendinin tamamen spesifik bir şekilde tanımlayamaması yapı malzemesi olan kapı üzerinden yola çıkılarak yapılmış olan formlar ve enstalasyonlarla ifade edilmiştir.

Kendini ve çevresinde olanları tanımlama, anlamlandırma çabasında olan bireyi, koridorda yol arayan bir birey olarak düşünebiliriz. Koridorda ilerlerken karşılaştığımız her kapı geçmişin, farklı zamanlardaki yaşanmışlıkların, farklı mekânların ve bir kapıyı aralayıp mekâna girdiğimizde neyle ya da kiminle karşılaşacağımızın yani gelecekte yaşanacakların bir temsili. Bu koridorda ilerleyip o kapılardan içeri girmedikçe hep bir muğlaklık ve belirsizlik durumu içerisinde olunacaktır. Bu durum aynı zamanda kimliğin muğlaklığı ve belirsizliği ile de ilişkilidir. Koridorda ilerlemek ve kapılardan geçmek bireyin bir arayış ve hareket içerisinde olduğunu, kendini tanımlama, bir yere ait olma düşüncesine bir işarettir.

Çalışmalarımda kullandığım kapı üzerinde bulunan unsurlar, hem kimlik kavramının hem de hafıza kavramının birer temsilidir. “ Geçmişin kapılarını aralamak” deyimi gibi, bazen kendimizi ifade edip tanımlarken hafızamızda geriye gider, yaşananları hafızada canlandırırız. Bir metafor olarak bakarsak, hafızamızı geniş koridorlardan ve bu koridor üzerinde bulunan bir sürü kapıdan oluşan bir

alana benzetirsek, bazı zamanlar bu koridorlardan geçip, kapıları aralayarak geçmişe bakmamız gerekebilir.

Bireyin kimlik oluşumunda bahsedilen inşa süreci gibi kapıda bir yapı elemanı, bir inşa ürünüdür. Bu sembollerin kullanımına kimlik açısından bakıldığında da her bireyin farklı bir kişiliğinin olduğunun ya da her girdiğimiz ortamda yeni kimlikler kazandığımızın bir ifadesi olarak düşünülebilir. Büründüğümüz bu kimlikler bireyin kendi iradeleri, düşünceleri ve seçimleriyle oluşmaktadır.

Yaşantımız bir değişim ve dönüşüm sürecinden oluşmaktadır. Bu süreçte neye dönüştüğümüz önemlidir. Bir kapıdan geçmek değişimin başlangıcı olarak düşünülebilir. Kapı sembolü bir mekânın ve bir sınırın varlığının olduğunun göstergesidir. Kapı çeşitlilik ve değişkenlik gösterirken, mekân; sabit, kalıcı ve değişim göstermez. İçeri ile dışarı arasında bir etkileşimi, bağlantıyı, akışı ve geçişkenliği simgeler. Arka tarafın farklı olduğunun düşünülmesiyle, karşı tarafla ilgili bir merak uyandırır.

Görsel 17. Kapılar.

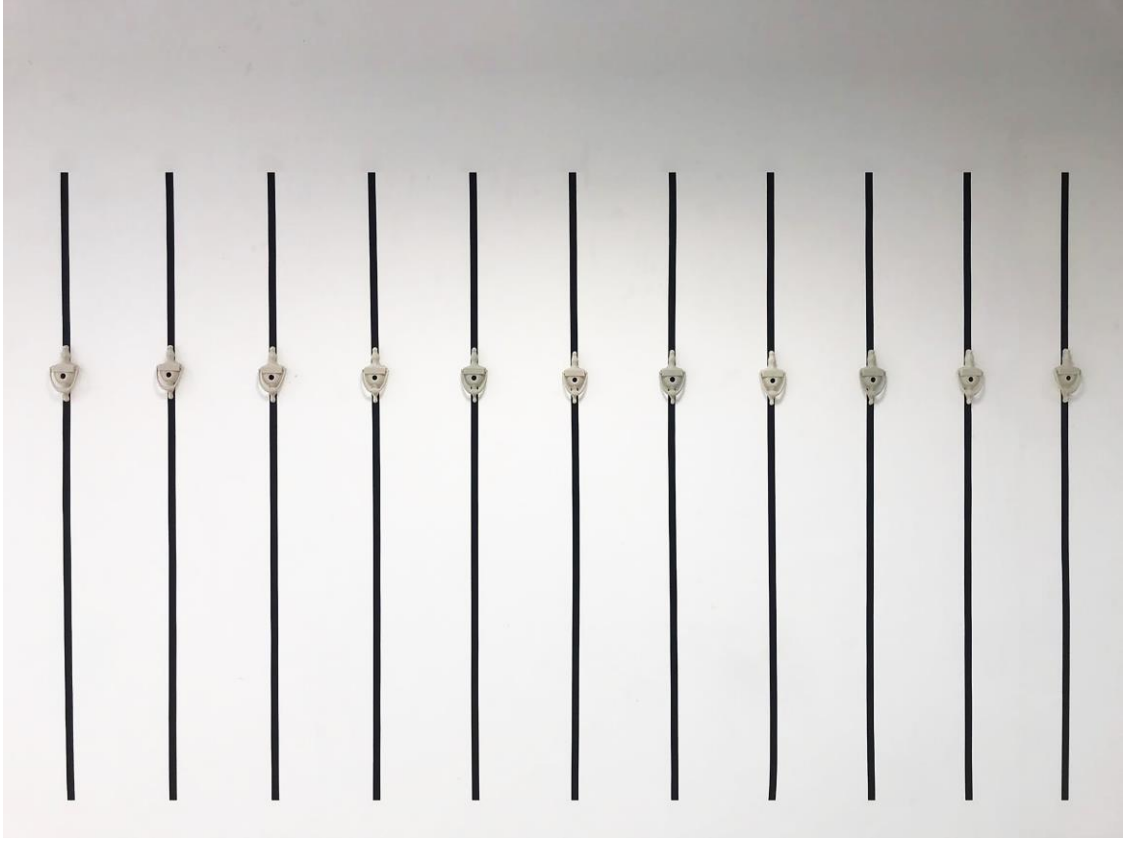
<https://tr.pinterest.com/pin/75083518758465923/> (Erişim: 11.05.2019)

Tasarımların gerçekleştirilme sürecinde kalıpla şekillendirme yöntemi kullanılmıştır. Tez çalışmasında yer alan kavramların birer sembolü olarak ele alınan kapı ve üzerinde bulunan materyalleri sanatsal bir ifade aracına dönüştürülüp, bir düzenleme oluşturulmuştur.

Görsel 18. Göz Hizası, 2019, Seramik Enstalasyon, Dökümlle Şekillendirme, 1250 °C.

Birimler sergilenirken oluşturacağı düzenleme belirli tekrarlardan oluşan bir enstalasyon olarak tasarımları yapılmıştır. Bu süreçte kalıpları alınan birimlerden döküm tekniği ile çok sayıda üretim yapılmıştır. Kalıptan çıkartılan kapı tokmaklarının tutma kısımları çeşitli kademeler şeklinde ayarlanarak birleştirilmiş, bu sayede yükseklik alçaklık oluşturarak hareketlilik izlenimi yaratılmaya çalışılmıştır. Kapı tokmaklarının üzerinde bulunduğu siyah şeritler soyutlanmış birer kapı yani aynı zamanda bir mekanın temsili olarak izleyiciye sunulmuştur.

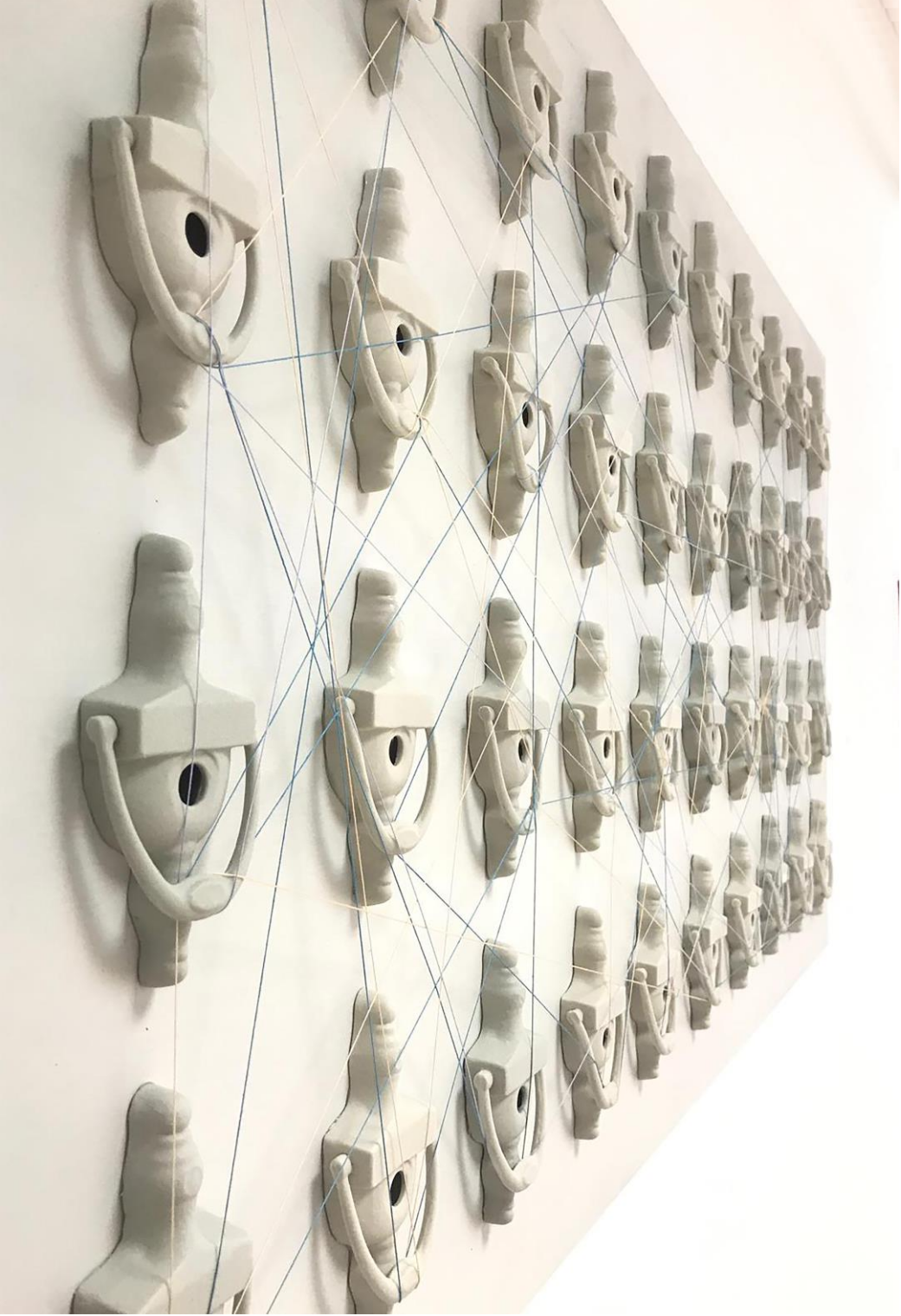

Görsel 19. Göz Hizası, 2019, Seramik Enstalasyon, Dökümlle Şekillendirme, 1250 °C.

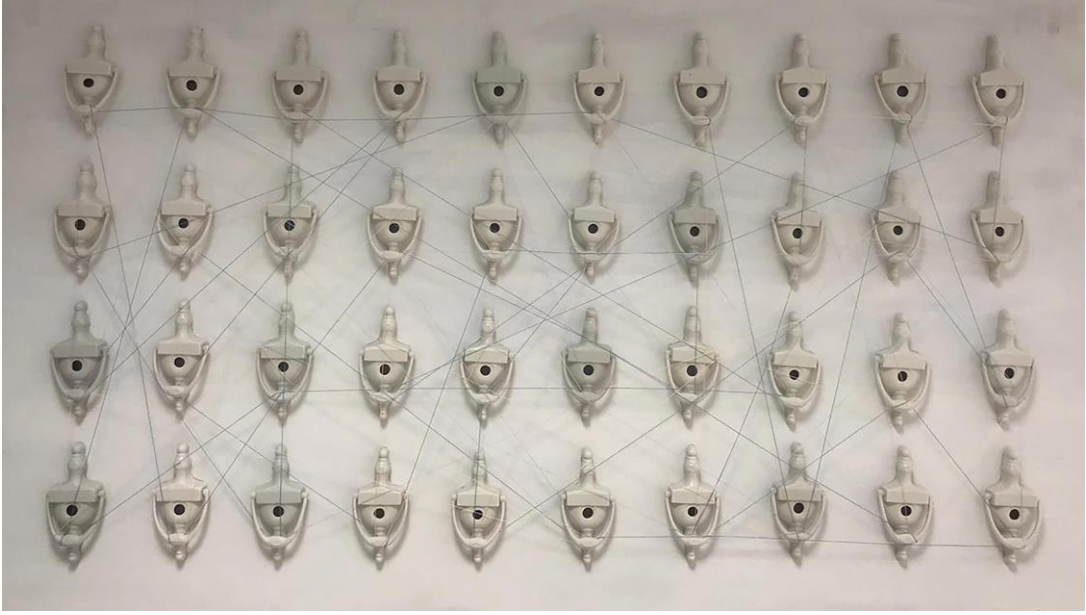
Görsel 20. Göz Hizası (Detay), 2019, Seramik Enstalasyon, Dökümlle Şekillendirme, 1250 °C.

Döküm tekniğiyle üretimi yapılan birimlerin 1250° C'de bisküvi pişirimleri yapılmış daha sonra yan malzemeler kullanılarak çeşitli düzenlemeler denenmiştir. Her bir enstalasyonda farklı malzemelerin kullanımıyla farklı anlatımlar ve izlenimler ortaya konulmak istenmiştir.

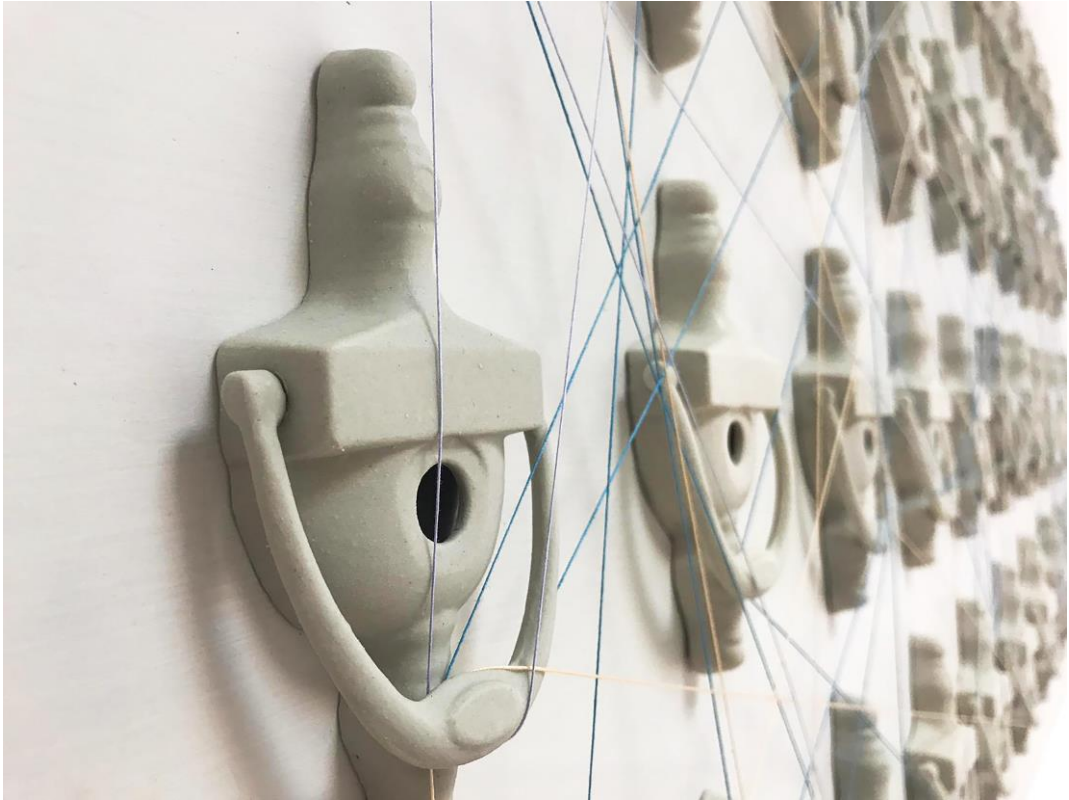

Görsel 21. Komşu, 2019, Seramik, Dökümlle Şekillendirme, 1250 °C, 130x4x74 cm

Yan malzeme olarak kullanılan çeşitli renkte iplerin, kapı tokmaklarının içinden geçtiği bu çalışmada bireylerin birbirleri ile olan ilişkileri ve etkileşimleri düşünülerek düzenleme yapılmıştır. Bu düzenleme tek bir bireyin farklı ortamlardaki kimliklerinin temsili ya da farklı ortamdaki birçok bireyin birbirleri ile olan iletişimleri ve etkileşimlerinin temsildir.

Görsel 22. Komşu, 2019, Seramik, Dökümle Şekillendirme, 1250 °C, 130x4x74 cm

Görsel 23. Komşu (Detay), 2019, Seramik, Dökümle Şekillendirme, 1250 °C, 130x4x74 cm

Yuvarlak kapı kollarından oluşan bu çalışmada döküm tekniği kullanılmış ve birimlerin 1040°C'de bisküvi pişirimleri yapılmıştır. İlk pişirimin ardından birimlerin üzerine krakle sır uygulanarak ikinci pişirimleri yapılmıştır. Bu düzenlemede kimliğin yanı sıra hafıza kavramı ön plana çıkmaktadır. Hafızanın da bir çeşit arşiv olduğu düşüncesinden yola çıkılarak, arşiv kutularına atıfta bulunulmuş, şeffaf kutuların içerisine yuvarlak kapı kolları yerleştirilerek düzenlemeler yapılmıştır. Her bir kutu içerisine farklı yerleştirmeler yapılmış ve bu şekilde hafızanın farklı evrelerine dikkat çekilmiştir. Hafıza da yer alan silik ve hatırlanmaya çalışılan anılar gibi parçadan bütüne mantığının izlendiği bir çalışmaya ortaya konmuştur.

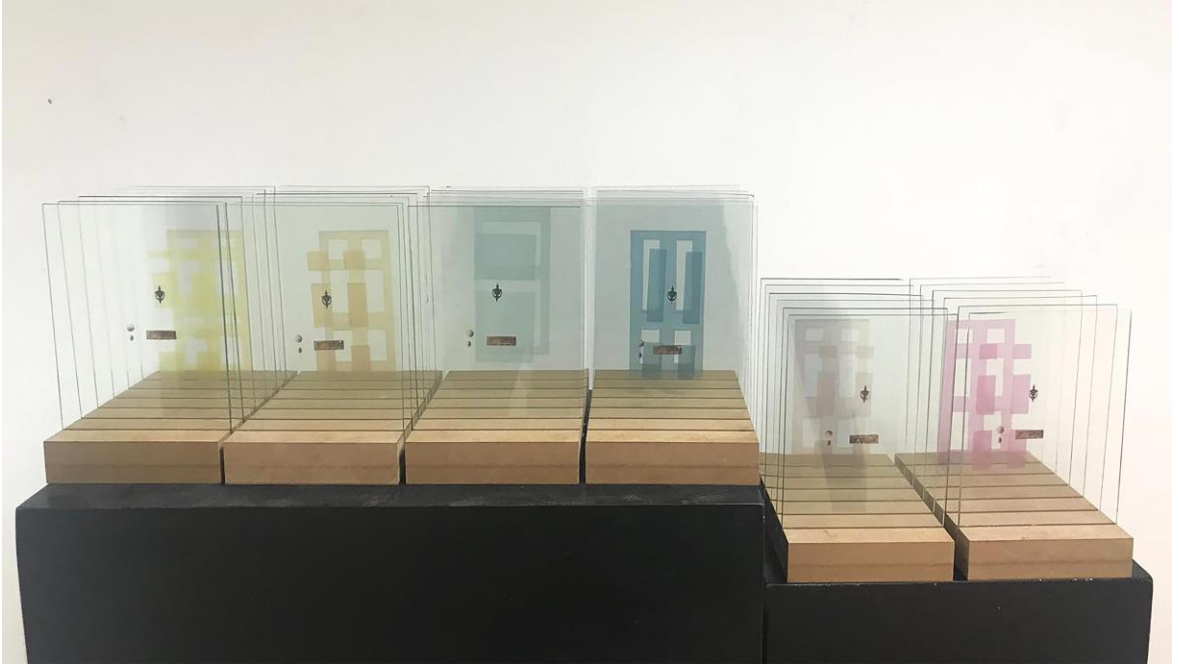
Görsel 24. Evre, 2019, Seramik, Dökümle Şekillendirme, 1040 °C, 20x33x15 cm

Görsel 25. Evre, 2019, Seramik, Dökümle Şekillendirme, 1040 °C, 20x33x15 cm

Görsel 26. Evre (Detay), 2019, Seramik, Dökümlle Şekillendirme, 1040 °C, 20x33x15 cm

Görsel 27. İnşa, 2019, Cam, 102x25x4,5 cm

Üzerinde pastel tonlardan oluşan kapıların yer aldığı bu cam çalışmasında bireylerin kimliklerinin oluşumundaki inşa süreci düşünülmüştür. Bireyde de aynı şekilde aşamalı ve kademeli gerçekleşen bu sürecin birer göstergesi niteliğinde, ayrı birer parçayken bir şey ifade etmeyen cam slaytların aşamalı bir şekilde bir araya geldiklerinde bir bütün oluşturması, ahşap kaideler üzerine yerleştirilerek oluşturulmuş bu çalışmayla ifade edilmiştir.

Görsel 28. İnşa, 2019, Cam, 102x25x4,5 cm

Görsel 30. Mercek, 2019, Seramik - Cam, Füzyon Tekniği, 780°C, 72x5x24 cm

Görsel 29. Mercek, 2019, Seramik - Cam, Füzyon Tekniği, 780°C, 72x5x24 cm

Her kapının bir gözlem yeri ve bir dili vardır. Bakar bakmaz bir şeyler anlatır. Çölün ortasında bir kapı görsek, önce şöyle bir etrafından dolaşsak da yanından geçip gitmek yerine açıp içinden geçme hissi uyandırır. Aslında bu hissiyat insanın içinden gelen bir merak gibidir. Aynı durum kapının gözlem yeri olan mercek içinde geçerlidir. Mercek aynı zamanda daha önce hiç tanımadığımız, yeni kimlikler tanımaya açılacak olan kapının gözlem yeridir.

Görsel 31. Mercek (Detay), 2019, Seramik - Cam, Füzyon Tekniği, 780°C, 72x5x24 cm

SONUÇ

“Kimlik ve Hafızanın Sanat Nesnesi Üretimine Etkisi” başlıklı yüksek lisans sanat çalışması raporun da genel amaç, aydınlanma dönemiyle bireyin kendini sorgulamaya başlaması ve bu süreçte üretim yapan sanatçının bir arayışa girmesiyle, sanatın içerisinde de yer almaya başlayan kimlik kavramının bireyin hafızasıyla birleşerek üretime yansımaları ve yorumlanmasını vurgulamaktır.

Kavrama duyulan ilginin yaygınlaşmasıyla birlikte, soyut sanat anlayışının yanı sıra üretilen eserlerde gündelik yaşam nesnelere yeniden üretildiği ve yorumlandığını görmekteyiz. Sanatçılar imge ve anlam üzerine düşünmeye yönelmiş ve bu konuda fikir üretmişlerdir.

Günümüz sanatının öncelikli konuları haline gelen kimlik ve hafıza kavramları incelenmiş ve bu kavramların sanat üretimiyle olan ilişkilerine bakılmıştır. Literatürde çok geniş bir alana sahip olan kimlik ve hafıza kavramlarından kısaca bahsedilmiştir. Bu kavramlardan yola çıkarak kendi yaşamlarını ya da yaşadığı toplum içerisinde gerçekleşen kültürel, siyasi, tarihsel olayları ürettikleri sanat eserleriyle dile getiren ve kendi ifade biçimini oluşturan sanatçılara ve eserlerine yer verilmiştir.

Geçmişle bağlantılı olan hafızanın, şimdide gerçekleşen hatırlatma eylemi ile bütünlüğüne bakıldığında, bireyde yapacağı çağrışımlarla gelecek ile ilgili duygu, düşünce ve hareketler üzerinde de etkisi vardır. Dolayısıyla sanat eserlerinin üretiminde hafızayı inşa eden geçmişin, yeni anlamlar ortaya koyulmasına bir kaynak olarak düşünülebilir.

Bir sanatçının üretim ve yaratıma yönelmesi çok çeşitlilik gösterebilirken, aynı zamanda ortaya koyduğu üretimin konusunda da çok çeşitlilikle karşılaşabiliriz. Buradan da anlaşılacağı gibi kişinin yaşadığı çevre ve çevresiyle olan ilişkisi, aynı zamanda geçmiş veya şimdi ile ilgili hafızasında yer alan imgelerle bir bağlantı, etkileşim içerisindedir. Bu noktada kişilerin sahip olduğu kimliklerin hafızasında yer alan imgeleri de belirlediğini söyleyebiliriz.

Sanat nesnesi üretiminde, sanatçı yönünden kimlik ve hafızanın etkisine bakıldığında; bireyin daima bir arayış, yenilik, algılama ve anlamlandırma içerisinde olduğundan bahsedebilirken, sanatçı bunların yanı sıra ortaya koyduğu sanat eserleri yoluyla dile getirmek istediklerini ifade edip, izleyici karşısına

çıkartmaktadır. Bu yüzden aydınlanma ile birlikte kavrama duyulan ilginin artmasıyla, sanat nesnesi sadece estetik olmaktan çıkmış, daha çok sanatçının kendini ifade etme aracı haline dönüşmüş, bireysel düşünüp kendine yönelmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak; bu sanat çalışması raporunun teorik sürecinde kimlik ve hafıza kavramları üzerine yapılan araştırmalar doğrultusunda, bu kavramların tanımlanması, günümüz sanatında ne zaman ortaya çıktığı ve yeri, ortaya konan sanat eserlerini ne yönde etkilediği; metafor olarak seçilmiş bir yapı elemanı olan kapının, seramik malzeme kullanarak üretilmiş ve çeşitli yan malzemelerin kullanımıyla desteklenen düzenlemelerle kompozisyon oluşturarak değerlendirmeye çalışılmıştır. Günümüz sanatına kavramsal sanatın yerleşmeye başlaması, yeni ifade biçimlerinin ve tanımlamaların ortaya çıkmasıyla; kavram olgusu çağdaş sanattan uzaklaşmış, eserler kimlik, hafıza, aidiyet, süreç, öteki gibi kavramlarla etkileşim içerine girerek yeni üretimler ortaya çıkmıştır. Sanatçının kendisinde var olan bireysel kimlikleri yeniden yorumlayarak, yeni çıkarımlar oluşturarak, kavramları yeniden tanımlayarak, sanatçının yaratım sürecinde bir yenilenme olduğu görülmektedir. Aslında bu yaklaşımın özünde sanatçının kendini yeniden bulması ve anlamlandırması söz konusudur. Çağdaş sanatta yer alan yeni yaklaşımlar; algıların, düşüncelerin ve imgelerin değişime uğrayarak günümüzde yeniden uyarlanmasıdır. Gündelik hayatta var olan problemler sanatçının daha fazla odak noktası olmuş ve sanatçılar bu süreçle ilgilenmiştir. Sanatçının bakış açısının bu yönde değişmesiyle kimlik, kişilik, benlik, hafıza gibi kavramlar günümüzde üretilen sanat eserlerinin başlıca konusu haline gelmiştir.

KAYNAKLAR

Aydoğdu, Hüseyin. (2004). Modern Kimlikte Öznenin Ölümü. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, s.117.

Bauman, Zygmunt. (2001). *Parçalanmış Hayat* (İ.Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. s. 112.

Bilgin, Nuri. (2007). *Kimlik İnşası*. İzmir: Aşına Kitaplar.

Cevizci, Ahmet. (2009). *Felsefe Tarihi*. İstanbul: Say Yayınları.

Cora, Aytuna. (2016). *Sanatsal Üretim Biçimlerinde Ben Çıkışlı Anlatı*. (Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Draaisma, Douwe. (2007). *Bellek Metaforları: Zihinle İlgili Fikirlerin Tarihi*. İstanbul: Metis Yayınları

Ersoy, Ayla. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık

Etimoloji Sözlüğü. Erişim: 27.11.2018
<https://www.etimolojiturkce.com/kelime/h%C4%B1fz>

Gözübüyük Tamer, Mine. (2014). Kimlik/lerin Seyrine Bir Keşif. *Folklor/Edebiyat*, 20/77, s.85.

Hançerlioğlu, Orhan. (1996). *Toplumbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi

Huyssen, Andreas. (1999). *Alacakaranlık Anıları: Bellek Yitimi Kültüründe Zamanı Belirlemek* (K. Atakay, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları

Hürriyet. Erişim: 25.03.2019. <http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ayce-dikmen/varligin-yeniden-insasi-40611026>

Kahraman, Hasan Bülent. (2005). *Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Ötekileri...* İstanbul: Agora Kitaplığı

Karaarslan, Mustafa. (2014). *Modern Dünyada Toplumsal Hafıza ve Dönüşümü*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Marshall, Gordon. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü* (O. Akınhay, D. Kömürcü, Çev.). Ankara, Bilim ve Sanat Yayınları

Melucci, Alberto. (2013). *Oyuncu Benlik* (B. Kıcıır, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık

Papila, Aytül. (2007). Kimliğin Anlatım Aracı Olarak Sanat. *Sosyal Bilimler Dergisi*, s. 176. Erişim: 15.01.2019. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/43903>

Shiner, Larry. (2004). *Sanatın İcadı: Bir Kültür Tarihi* (İ. Türkmen, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Suçaçlar, Hasan Numan. (2019). *Varoş Kavramının Kent Kültürü Çerçevesinde Sanatsal Uygulamalarla Kurgulanması*. (Sanatta Yeterlilik Sanat Çalışması Raporu). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim: 27.11.2018. http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5c275f77dad889.47617993

Uçar, Alparslan. (2014). *Çağdaş Sanat Kimlik, Süreç & Yaratıcılık*. Ankara: Nobel Yayıncılık

Wallance, R. A. , Wolf Alison. (2012). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. (L. Elburuz, M. Rami Ayas, Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları

Wegweiser Kunsthalle İstanbul. Erişim: 12.05.2019 <http://kunsthalleistanbul.blogspot.com/2017/04/emre-zeytinoglu-ve-sanat-yasam.html>

Zeytinoğlu, Emre. (2013) Arşiv Odası Üzerine. O Zamanlar Konuşuyorduk. *Sergi Katalog yazısı*. SALT/Garanti Kültür AŞ. Erişim: 12.05.2019 http://www.saltonline.org/media/files/o_zamanlar_konusuyorduk_scrd-1.pdf

Ziss, Avner. (2011). *Gerçekliği Sanatsal Özümsemenin Bilimi Estetik*. (Y. Şahan, Çev.). İstanbul: Hayalbaz Kitap

Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat Çalışması Raporu

Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Sanat Çalışması Raporunda,

- ✓ Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- ✓ görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- ✓ başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- ✓ atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- ✓ kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- ✓ bu Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Sanat Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

24/07/2019

Esra ÇETİN

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu Orijinallik Raporu

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

Sanat Çalışması Raporu Başlığı: Kimlik ve Hafızanın Sanat Nesnesi Üretimine Etkisi

Yukarıda başlığı verilen Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
24.07.2019	52	58297	11.07.2019	% 7	1154580240

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç ✓
2. Alıntılar dâhil ✓
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç ✓

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (24.07.2019)

Esra ÇETİN

Öğrenci No.: N16128997

Anasanat Dalı: Seramik
Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
x			

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Prof. Kaan CANDURAN

Master's Art Work Report Originality Report

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title : The Effect Of Identity And Memory On Art Object Production

The whole art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
24.07.2019	52	58297	11.07.2019	%7	1154580240

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded ✓
2. Quotes included ✓
3. Match size up to 5 words excluded ✓

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (24.07.2019)

Esra ÇETİN

Student No.: N16128997

Department: Ceramics

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED

Prof. Kaan CANDURAN

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatlarda arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesini verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/H.Ü Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren ... ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

24/07/2019

Esra ÇETİN

“**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**”

(1) Madde 6.1 Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması ve patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, **tez danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** ile iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6.2 Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında **tez danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7.1 Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2 Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik sürecinde enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* **Tez danışmanın** önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.**